

PRIEDAS

Katalogavimo taisyklių sudarymo siekiniai

Katalogavimo taisyklės sudaromos vadovaujantis keletu siekinių⁷. Pats svarbiausias siekinys – patogumas vartotojams.

- * *Katalogo patogumas vartotojui.* Kai priimami sprendimai rengiant aprašus ir kontroliuojamas vardų formas prieigai, reikia galvoti apie vartotoją.
- * *Įprastas vartojimas.* Norminis žodynas, vartojamas aprašuose ir suteikiant prieigą, turi atitikti daugumos vartotojų žodyną.
- * *Pateikimas.* Entitetai aprašuose ir kontroliuojamose vardų formose turi būti pateikti taip, kaip yra pačiame entitete.
- * *Tikslumas.* Aprašomas entitetas turi būti tiksliai atvaizduotas.
- * *Išsamumas ir būtinumas.* Turi būti įtraukiami tik tie aprašo elementai ir kontroliuojamos vardų formos, kurių reikia vartotojo užduotims atlikti ir kurie būtini, kad vartotojas galėtų vienareikšmiškai identifikuoti entitetą.

¹ Cutter, Charles A. Rules for a dictionary catalog. 4th ed., rewritten. Washington, D.C.: Government Printing office, 1904; Ranganathan, S.R. Heading and canons. Madras [India]: S. Viswanathan, 1955;

Lubetzky, Seymour. Principles of Cataloguing. Final Report. Phase I: Descriptive Cataloguing. Los Angeles, Calif.: University of California, Institute of Library Research, 1969.

² Kūrinys, išraiška, apraška ir vienetas priklauso 1-ajai entitetų grupei, aprašyti FRBR/FANAR modelyje.

³ Asmenys, giminės ir kolektyvai priklauso 2-ajai entitetų grupei, aprašyti FRBR/FANAR modelyje.

⁴ Sąvoka, objektas, įvykis ir vieta priklauso 3-ajai entitetų grupei,

* *Svarba.* Elementai turi būti bibliografiškai svarbūs.

* *Ekonomija.* Kai tikslą galima pasiekti keliais būdais, pirmenybė turi būti teikiama ekonomiškiausiajam (pigiausiajam, paprasčiausiajam būdai ir t. t.).

* *Standartizavimas.* Aprašai ir kreipties elementų sudarymas turi būti kiek galima labiau standartizuoti. Tai užtikrina didesnę suderinamumą, kuris savo ruožtu leidžia bendrai naudotis bibliografiniais ir autoritetiniais įrašais.

* *Integravimas.* Visų rūšių dokumentų aprašai ir kontroliuojamos entitetų vardų formos turi būti, kiek įmanoma, paremtos bendromis taisyklėmis.

Katalogavimo taisyklės turi būti

* *pagrįstos ir nepasirenkamos savo nuožiūra.*

Kartais šie siekiniai gali vienas kitam prieštarauti, tuomet reikia priimti suprantamą ir praktišką sprendimą.

[Dalykiniams tezaurams taikomi kiti tikslai, kurie šiame dokumente kol kas nepateikti.]

aprašyti FRBR/FANAR modelyje. [Pastaba: ateityje gali būti apibrėžti papildomi entitetai, pavyzdžiui, FRANAR prekių ženklai, identifikatoriai ir t. t. (prireikus bus galima atnaujinti pagal galutinę FRANAR ataskaitą).]

⁵ 3.1- 3.5 parengta pagal: Svenonius, Elaine. The Intellectual Foundation of Information Organization. Cambridge, MA: MIT Press, 2000. ISBN 0-262-19433-3

⁶ Bibliotekoms skirtas ISBD – tarptautinis standartinis bibliografinis aprašas.

⁷ Pagal bibliografijos teorijos literatūrą, ypač Ranganathan'o ir Leibniz'o darbus, aprašytus: Svenonius, E. *The Intellectual Foundation of Information Organization*. Cambridge, Mass.: MIT Press, 2000, p. 68.

UDK 025.342

Valstybinės bibliografijos įamžinimas naujoje virtualioje informacijos terpėje

Marcelle BEAUDIQUEZ

Prancūzijos nacionalinė biblioteka

Įžanga

Valstybinės bibliografijos¹ ateities klausimas XXI amžiaus² visuotinės bibliografinės apskaitos kontekste jau buvo iškeltas 2001 m. Bostone. Šį straipsnį galima laikyti antrąja šių apmąstymų sudedamąja dalimi. Vos per dvejus metus šių tokių skirtingų komponentų (inventorizavimui tinkami „dokumentai“, privalomojo egzemplioriaus įstatymai, interneto terpė ir kt.) plėtra labai paspartėjo. Taigi dabar nacionalinės bibliotekos privalo priimti neišvengiamą sprendimą. Ši publikacija prisideda prie tarptautinės minties šioje srityje ir atspinti tam tikrus Prancūzijos nacionalinės bibliotekos pozicijos aspektus³.

Jau kelerius metus interneto turinys laikomas nacionalinio paveldo dalimi, kurią verta rinkti, identifikuoti, saugoti ir perduoti, ir visa tai turi būti vienas iš nacionalinių bibliotekų uždavinių.

Todėl nuo šiol, vadovaujantis daugybe įvairiose šalyse atliktų eksperimentų, kuriais buvo siekiama išbandyti interneto svetainių rinkimą ir archyvavimą, į naujus privalomojo egzemplioriaus įstatymus bus įtraukiamas ir „visų rūšių ženklų, signalų, raštų, vaizdų, garsų ar pranešimų, kurie priklauso linijinei komunikacijai“⁴ saugojimas. Kadangi interneto svetainės⁵ nuo šiol įtraukiamos į privalomojo egzemplioriaus įstatymus, jas būtina inventorizuoti, taigi jos tampa Visuotinės bibliografinės apskaitos (UBC – *Universal Bibliographic Control*) sistemos, apimančios ir einamosios valstybinės bibliografijos sudarymą, dalimi. Pradedant tokiu teiginiu, būtina apibrėžti, apie kokią visuotinę bibliografinę apskaitą kalbame. Ar kas nors pasikeitė jos taikymo praktikoje nuo tada, kai ji buvo pradėta taikyti interneto svetainėms tokiu pačiu mastu kaip ir tradiciniams dokumentams? Kokia valstybinė bibliografija turėtų būti sudaroma? Kokiam tikslui?

Siekiant nustatyti, ar svarbu ir toliau sudarinėti einamąją valstybinę bibliografiją interneto kontekste, ir apibrėžti jos naudojimo sritį, atrodė reikalinga visa tai racionalizuoti, atsižvelgiant į principus ir rekomendacijas, jau taikomas tradiciniams dokumentams.

1. UBC principai ir interneto svetainės

Rinkimo ir inventorizavimo atžvilgiu UBC remiasi **nacionalinės atsakomybės principu**. Nacionalinio savitumo principo negalima automatiškai perkelti į virtualųjį pasaulį, tokį kaip internetas, kur platinimo nevaržo jokios sienos, tačiau kaip gairės gali pasitarnauti šalių kodai tinklalapių adresuose (pvz., .fr, .uk, .se ir t. t.). Tačiau adresuose, besibaigiančiuose .com, .org ar .net, šis nacionalinis aspektas prarandamas. Kita vertus, nereikėtų pamiršti, kad tradicinių dokumentų valstybinis bibliografinis inventorizavimas gali būti ir lingvistinis, ir dokumentinis (kai kalbama apie šalį) – taigi tie patys principai gali būti taikomi ir inventorizuojant interneto svetaines.

UBC glaudžiai susijusi ir su **išsamumo principu**. Taikant šį principą interneto svetainėms, kurios laikomos naujuoju nacionaliniu paveldu, saugotinių objektų ir potencialaus „inventoriaus“ kiekis padidėja 5–6 kartus.

Kita vertus, remiantis tradicinių dokumentų užklausomis galima teigti, kad išsamumo siekis jau virto lenktynėmis, kurioms nematyti galo, todėl pradėta kalbėti apie „pagrįstą“ ar net „nuosaikų“ išsamumą ir tam tikroms dokumentų rūšims (pvz., radijo ir televizijos laidoms) pradėtas taikyti fondo atrankos principas. Taigi numatoma saugotinių interneto svetainių atranka neprieštarauja tradiciniams UBC principams. Tačiau labai svarbu, kad pernelyg svarbios vietos tarp atrankos kriterijų neužimtų dokumento naudingumo principas, kuriuo iki šiol buvo labai dažnai vadovujamasi, ir kad kolekcija nebūtų pernelyg griežtai vertinama vertingumo atžvilgiu.

Verčiau pasikliauti kitais įvairiais kriterijais, pavyzdžiui, atrinkti tik tas interneto svetaines, kurios visiškai arba iš dalies gali užtikrinti esamų kolekcijų tęstinumą, nes atitinka jau surinktų dokumentų rūšis arba priklauso tai sričiai, kurios dokumentus rinkti nacionalinei bibliotekai puikiai sekėsi.

2. Einamosios valstybinės bibliografijos principai ir interneto svetainės

Einamoji valstybinė bibliografija, besivystanti kartu su privalomojo egzemplioriaus įstatymais, palaipsniui inventorizavo vis daugiau ir įvairesnių rūšių dokumentų, išleistų ar pagamintų įvairiausiomis laikmenomis. Kaip dokumentas pasikeitė ir pati valstybinė bibliografija, kuri vos prieš dvylika metų buvo pradėta leisti ne tik popierine forma, bet ir papildomai CD-ROM, o vėliau buvo pereita tik prie CD-ROM formos. Šiandien jau svarstoma, ar būtina toliau leisti CD-ROM, kadangi galvojama valstybinę bibliografiją pateikti internete. Tačiau būtina pabrėžti, kad tiesiog įdėta į tinklą einamoji valstybinė bibliografija – tai viso labo tik jau esamos bibliografijos perkėlimas į kitą, internetu prieinamą formą, daugeliu atvejų nepasinaudojant naujosios paieškos tinkle technologijos ir vartotojų sąsajų teikiamais privalumais, nors rodyklės ir sukuriamos kur kas geresnės⁶. Internetu skelbiamoje valstybinėje bibliografijoje daugiausia inventorizuojami „tradiciniai“ dokumentai, pradedant popierium ir baigiant DVD. Taigi valstybinė bibliografija prisitaiko prie dokumentų formos pokyčių, pati taip ir nepatirdama esminio persilaužimo.

Einamoji valstybinė bibliografija kuriama privalomojo egzemplioriaus pagrindu ir joje rekomenduojama **aprašyti viską, kas sukaupiama kaip valstybinės bibliografijos objektas**. Tačiau puikiai žinoma, kad tradiciniams dokumentams šis principas taikomas ne visada ir kad „pagrįsto“ inventorizavimo išsamumo principas derinamas su pagrįsto privalomojo egzemplioriaus išsamumo principu. Interneto svetainių atrankos kriterijai galėtų būti papildyti bibliografinio inventorizavimo atrankos kriterijais, jeigu to prireiktų.

Tradicinių dokumentų einamajai valstybinei bibliografijai taikomas ir kitas svarbus principas – vieningo aprašo (net jei efemeriniai tekstai ar vaizdai ir tvarkomi grupėmis), kuris reiškia išsamų standartizuotą aprašą, galintį būti dokumento pasu. Kalbant apie interneto svetaines, atrodo, kad linkstama šią „bibliografinio vieningumo“ idėją taikyti visai interneto svetainei, nepaisant to, kad netgi paieškos sistemos leidžia smulkiau skaidyti interneto svetaines ir identifikuoti atskirus tinklalapius.

Tradiciniams dokumentams einamoji valstybinė bibliografija iš karto **užtikrina nuolatinį identifikavimą**, kadangi net ir tinkle pateiktas materialaus dokumento aprašas išlieka nekintantis, o visi turinio pakitimai būna susiję tik su nauja laida, nauju egzemplioriumi ar nauju identifikavimo būdu. Interneto svetainės yra dinamiški ištekliai, vadinamieji „tęsimieji ištekliai“, dažnai keičiami ir atnaujinami; taip pat jie gali būti išsklaidyti terpėje, kai visa interneto svetainė arba jos dalis egzistuoja tik kaip paieškos rezultato vaizdas. Tačiau per visą savo egzistavimą būtent interneto svetainė išlieka identifikavimo ob-

jektu, artimu fizinio vieningumo identifikavimo ekvivalentui.

Kaip pagalbinį dokumentą einamoji valstybinė bibliografija **atkuria bibliografinę nuorodą** be sąsajų su identifikuojamo dokumento išsaugojimu, net jeigu ir akivaizdu, kad tam tikros šalies esamas nacionalinės bibliotekos fondas, kaupiamas remiantis privalomuoju egzemplioriumi, ir yra ta vieta, kur galima susirasti identifikuotą dokumentą praėjus dideliui laiko tarpui nuo jo išleidimo. Einamoji valstybinė bibliografija patvirtina nekintančio materialaus dokumento egzistavimą, kurio bent vienas egzempliorius saugomas nacionalinėje bibliotekoje, tačiau kuris buvo išleistas tūkstančiais egzempliorių, kurie laikomi kitose organizacijose, juos turi leidėjai ar įvairūs kiti juos įsigiję individai. Interneto svetainės atveju aprašas, buvimo vieta ir išsaugojimas, kurį gali vykdyti nacionalinė biblioteka, atitinka tam tikrą konkrečiu laiku užfiksuotą svetainės būseną, kurios gali ir neužfiksuoti jokia kita institucija ir kurios gali neišsaugoti netgi interneto svetainės „autorius“; tuo sunkiau užfiksuoti interneto svetainę kaip visumą. Fiksavimo ir saugojimo būdas, archyvavimo būdai, naudojami dinamiškiems interneto svetainių ryšiams su jų originaliomis sąsajomis atkurti, turėtų, pavyzdžiui, būtinai paveikti svetainių identifikavimo ir naudojimo galimybes bei įsipareigojimus per ilgesnį laikotarpį.

Kalbant apie **spartų duomenų suradimą**, einamoji valstybinė bibliografija priklauso nuo efektyvaus saugojimo atitinkamose institucijose, besivaržančiose su einamosios komercinės bibliografijos leidiniais, neretai priklausančiais nuo informacijos, gaunamos iš „būsimų“ dokumentų. Visi einamosios valstybinės bibliografijos vartotojai vykdydami paiešką per bibliografinę nuorodą gali pasiekti dokumentą, kuris paprastai saugomas nacionalinėje bibliotekoje. Šiuolaikinis internautas vykdydamas paiešką atsidurs tiesiog interneto svetainėje ir dėl to visi einamosios valstybinės bibliografijos įrašai apie interneto svetaines tampa nenaudingi, nes jos yra aktyvios (trumpiau kaip 75 dienas) ir nemokamos. Interneto svetainės paieškos, identifikavimo ir vaizdinio pateikimo vienalaikiškumas yra kriterijus, rodantis paveldo dokumentinį naudingumą. Vadinasi, einamosios valstybinės bibliografijos vaidmuo turi keistis: spartus duomenų suradimas jau ne toks svarbus, kadangi einamoji paieška nebeturi jokios papildomos vertės. Priešingai, valstybinei bibliografijai savo vietą padės surasti būtent retrospektyvioji paieška, jeigu tik bus nuolat kaupiamas atitinkamas archyvas.

Kalbant apie interneto svetainių rinkimą, iškyla ir kiti uždaviniai, susiję su privalomuoju egzemplioriumi: – interneto svetainių rinkimas tampa savanoriška nacionalinės bibliotekos veiklos sritimi, t. y. biblioteka privalo pasirūpinti techninėmis interneto paieškos kolekcijos priežiūros (FTP) priemonėmis;

- saugojimas ir archyvavimas yra neatskiriamas nuo kolekcijos, kuri suteikia įvairias technines galimybes;
- ryšiai turėtų padėti atkurti prieigą prie interneto svetainės jos originalioje terpėje (taip pat atkurti ir jos nuorodas), t. y. paversti jį į iš anksto numatomą fiksiaciją (toks rezultatas yra susijęs su rinkimu ir saugojimu), jei tik nebūs norima paversti „virtualaus dokumento“ į nekintamą, uždarą originalios interneto svetainės dalį.

3. Interneto svetainių identifikavimo ypatumai

3.1. Kurias rinktis?

Šių idėjų evoliucija buvo lėta, tačiau tai normalu, kadangi pagrindinis valstybinės bibliografijos objektas išlieka „tradicinis“: spausdintų ir garsinių regimųjų dokumentų, kuriuos reikia inventorizuoti, skaičius vis dar tebėra didesnis už interneto dokumentų skaičių, kadangi pastarųjų privalomasis egzempliorius renkamas tik nedaugelyje šalių. Tačiau daugelis ženklų rodo, kad pokyčiai privalomojo egzemplioriaus srityje spartėja.

3.1.1. Renkamų dokumentų rūšių tęstinumas

Tačiau būtina rasti sprendimą tokiems svarbiems atvejams, kaip tradicinių dokumentų rūšys, kurios buvo surinktos ir inventorizuotos kaip pagalbinės ir kurios nebuvo išleistos jokia kita forma, o tik internete, pavyzdžiui, sudėtinės interneto svetainių dalys. Privalomojo egzemplioriaus fondų tęstinumas yra profesinis bibliotekininkų rūpestis ir labai svarbu nepaisant nieko iš visos internete esančios informacijos atrinkti tą, kuri pakeitė anksčiau tradicinius leidinius (pavyzdžiui, e. knygos ar e. serialiniai leidiniai).

Kad tie virtualūs dokumentai, priklausomai nuo šalies, būtų teikiami kaip privalomasis egzempliorius, bibliotekos turi tyrinėti jų inventorizavimą ir aprašą, kitaip redakciniai tradiciniai bibliografiniai sąrašai liks neužbaigti.

Suprantama, kad taip užtikrinamas saugoti pateiktų tokių tradicinių dokumentų rūšių kaip knygos ar periodiniai leidiniai tęstinumas, tačiau vaizdai, garsai, televizijos programos, filmai (laikant internetą naujos rūšies medžiaga) taip pat gali pasitarnauti kaip svarbus kriterijus atrenkant interneto svetainių privalomąjį egzempliorių.

Pavyzdžiui, *Istituto National de l'Audiovisuel* Prancūzijoje bus viena institucijų, administruojančių interneto dokumentų saugojimą, priėmus įstatymą identifikavo 5000 interneto televizijos ir radijo svetainių ir jomis praplėtė informacijos fondą (televizijos ir radijo programų rinkinį), už kurį institutas yra atsakingas.

Savo ruožtu Prancūzijos nacionalinė biblioteka tiria prancūziškų periodinių leidinių internete identifikavimo galimybes, kad galėtų juos rinkti ir būsimajame įstatyme suteikti jiems pirmenybę kitų dokumentų atžvilgiu.

3.1.2. Inventorizavimo pagrindo tęstinumas

Kitose šalyse būtent dokumentinė interneto svetainių, kaip nacionalinio paveldo, vertė paskatino jas fiksuoti ir aprašyti. Švedija nuo 1997 m. automatiškai užfiksavo 126 000 švediškų interneto svetainių, kad susidarytų „tikrą švedišką interneto vaizdą archyvavimo metu“. Australija, vykdydama projektą PANDORA, identifikavo ir aprašė apie 2500 svetainių, „turinčių mokslinę vertę, tiriant Australijos visuomenės istoriją“, dar prieš tai, kai interneto svetainių kaupimas buvo įtvirtintas įstatymais. Kanadoje įsteigta nauja organizacija – *Bibliothèque et Archives Canada* apibrėžė savo veikos sritį kaip „internetu dokumentų, kurie yra Kanados kilmės arba svarbūs Kanadai, kaupimas“.

Jei vykdoma tipologinė ar teminė atranka ir apimtis yra nedidelė, manoma, kad esama apimtis leidžia viską tvarkyti bibliografiškai.

Tačiau kitais atvejais, kuriems galima rasti kitų bibliografinio apdoravimo sprendimų (skirsnis 3.2), atrodo akivaizdu, kad nuo to momento, kai interneto svetainės turinys pradedamas laikyti nacionalinio paveldo dalimi taip pat kaip tradiciniai dokumentai, būtina atsakyti į šiuos klausimus:

- kokios interneto svetainės (adresai ir pavadinimai) buvo kaupiamos ar fiksuojamos tam tikru momentu ar laikotarpiu;
- kokių autorių svetainės buvo kaupiamos tam tikru laikotarpiu;
- kokios svetainės buvo sukurtos viena ar kita tema.

Būtent tokios funkcijos šiuo metu rūpi nacionalinei bibliotekai, kaip valstybinės informacijos institucijai, tačiau galvojant apie šių funkcijų vykdymą nėra apsispręsta nei dėl einamosios valstybinės bibliografijos leidybos rūšių, nei dėl jos platinimo būdų.

3.2. Kokia bibliografija?

Galima paspėlioti, kokie būdai bus naudojami interneto svetainių valstybinei bibliografijai kurti, atsižvelgiant į visus interneto ypatumus.

- Renkantis būdą reikia vadovautis trimis kriterijais:
- numatomų inventorizuoti interneto svetainių kiekio procentais santykis su tradicinių dokumentų kiekiu procentais ir jų skaičiumi, žinant, kad bent jau pagalbinį tradicinių dokumentų skaičių nebus labai mažas ir kad juos reikės įtraukti į mums žinomas einamąsias valstybines bibliografijas, net jeigu jos vis labiau bus prieinamos internetu;

- interneto terpės specifiškumas ir jos naudojimo galimybės: maksimaliai išnaudojamos techninės tinklo ir automatizavimo galimybės vietoj rankiniu būdu kuriamų įrašų, kuriems visada reikia žmogų išteklių;
- teisinės ryšio sąlygos, galinčios užtikrinti tiek vietoje, tiek per nuotolį naudojamų tokių interneto svetainių autorių teisių saugumą bet kurioje šalyje. Tam tikras protekcionizmas šiuo atžvilgiu gali versti imtis pačių įvairiausių priemonių ir laikinai suteikti valstybinei bibliografijai visai kitokią perspektyvą; kuo daugiau saugojimas susijęs su įvairiais teisiniais ir techniniais sunkumais bei su būtinybe registruotis, norint prisijungti prie blokuojamų svetainių, tuo didesnė tikimybė, kad tokios svetainės nepateks į nacionalinį fondą.

Tokiame kontekste galimi įvairūs nacionalinės bibliotekos sprendimai:

- jeigu nedaug interneto svetainių tinka inventoriavimui arba jeigu pagal nustatytus fondo atrankos kriterijus svetainė kvalifikuojama kaip netinkama, į einamosios valstybinės bibliografijos struktūrą kaip bendrą ar atskirą sąrašą gali tėti įtraukti svetainių aprašomąsias nuorodas, laikantis tam tikslui atnaujintų ISBD taisyklių⁷;
- nepriklausomai nuo to, kiek interneto svetainių inventorizuojama, galima į jų bibliografinį aprašą įtraukti ir *Dublin Core* tipo metaduomenis, atkurtus iš pačios interneto svetainės ar sukurtus rankiniu būdu, ir naudoti specialų vieningą identifikavimo numerį, tokį kaip ISRC (*International Standard Record Code*), GRID (*Global Release Identifier*) arba DOI (*Digital Object Identifier*), sukurtą identifiuoti interneto dokumentams;
- kai privalomojo egzemplioriaus įstatyme numatytų interneto svetainių skaičius išaugs ir jų nebus įmanoma identifiuoti rankiniu būdu, reikės pasitelkti kuo daugiau automatinį priemonių ir pasinaudoti interneto taikymo srities bei priemonių teikiamomis galimybėmis. Virtualus dokumentas – tai ne tik papildomas leidybos produkcijos ir informacijos platinimo formų pavidalas; jis turi savo logiką ir savo priemones. Todėl labai svarbu pasinaudoti interneto terpės privalumais, o ne kopijuoti tradicinį inventoriavimo modelį.

4. Valstybinės bibliografijos, tinkamos interneto svetainėms, sukūrimas

Inventoriavimo pagrindas

Šalies kodas (.fr, .uk, .se), jeigu įmanoma, papildytas .com arba .net.

Interneto svetainės aprašas

Pakartotinai panaudojami identifikavimo elementai, esantys šalies tinklo administracinio centro adresų srities pavadinimų duomenų bazėje, leidžiantys identifiuoti interneto svetainės autorių (organizaciją ir (arba) fizinį asmenį). Toks administracinis centras turi bendradarbiauti su nacionaline biblioteka, kuri atsakinga už interneto svetainių privalomojo egzemplioriaus kaupimą, kad ji galėtų kuo geriau panaudoti pagrindinius administravimo elementus.

Nacionalinės bibliotekos sukurta papildoma vertė

- Galima prognozuoti, kad siekiant optimizuoti identifikavimą, jei leidžia vietos teisinė sistema, bus sukurta formos su nurodytais adresų srities pavadinimais ir nuorodomis į komercinių institucijų nacionalinius autoritetinius failus, komercinius vardus ar valdžios institucijų medžiagą (nenumatant automatinio natūralių rankinių nuorodų sukūrimo).
- Galima prognozuoti, kad biblioteka sukurs valstybinei bibliografijai tinkamą paieškos sistemą, kurioje bus pritaikytas ypatingas dalykinimo būdas, naudojamas dokumentavimo institucijose.

Pagrindinių duomenų įamžinimas

Valstybinės bibliografijos duomenų bazė, sukurta naudojant adresų srities pavadinimus, bus tokiu būdu įamžinta ir bus pajėgi išsaugoti identifikavimo duomenis. Tai yra kur kas daugiau, negu kad padaro dabartinės paieškos sistemos, tokios kaip *Google* ar netgi adresų srities pavadinimų administracijos bazė, kuriose nepaisoma laiko perspektyvos.

„Protingas“ tinklalapių archyvavimas

Tapusi virtualia einamoji valstybinė bibliografija turės daugiau galimybių suteikti tiesioginę prieigą prie pačios interneto svetainės, kur specialiu archyvavimo būdu bus sparčiai atkurtos originalios nuorodos.

5. Išvados

Paėjusiame šimtmečiuje prasidėję įvairių UBC dalių pokyčiai neneigia nieko, būdingo jos ištakoms; UBC evoliucionuoja kartu su savo skleidžiama informacija, palikdama kiekvienai šaliai galimybę plėtoti ją pagal savo leidybinę ir įstatyminę realybę.

Iki šiol, siekiant atsakyti į klausimus „Kas? Ką? Kada?“, buvo sudarytas bibliografinis sąrašas, publikuotas ir išsaugotas kaip ir kiti tradiciniai dokumentai. Tol, kol leidžiami „tradicioniai“ dokumentai, vadovaujantis tais pačiais principais bus leidžiamas ir tas sąrašas, net jeigu jis pateikiamas internete ir jeigu kaupiamas kompiuteriniuose failuose.

Užfiksuotų ar savanoriškai pateiktų interneto svetainių atveju teks atsakyti tos išsamių aprašų sąrašo sistemos, kadangi juose gali būti užfiksuoti neteisingi

neatnaujintų ar dingusių svetainių adresai. Einamoji valstybinė bibliografija bus administruojama kaip interneto sistema, kurioje bus galima atlikti tam tikro laikotarpio dokumentų paiešką ir kurti retrospektyvinius produktus, kol jie bus reikalingi.

Būtina pasirūpinti ir „protingu“ interneto svetainių archyvavimo būdu, numatyti ateityje paiešką atliksiančių asmenų poreikius ir virtualios retrospektyviosios nacionalinės bibliografijos, kuri ir tenkins tuos poreikius, galimybę.

IFLA, kuri labai aktyviai dalyvavo 1973 m. kuriant UBC sampratą, galėtų suvaidinti lemiamą vaidmenį apibrėžiant naująją UBC sampratą.

Pripažįstant santykių su adresų srities pavadinimų administratoriais atkūrimo ir nacionalinių bibliotekų bendradarbiavimo su jais galimybę, siekiant pasinaudoti identifikavimo elementais vykdant paiešką, IFLA galėtų bendradarbiauti su tarptautiniu adresų srities pavadinimų administratoriumi IRCANN (*Internet Corporation of Assigned Names and Numbers*), kuris atsakingas už uždavinius, susijusius su adresų srities pavadinimų sistemos (DNS – *Domain Name System*) funkcijomis. Tai reikštų,

kad vietinių administratorių, priskiriančių sritims pavadinimus, įstatuose turėtų būti minimi fondų identifikavimo elementai ir galimybės naudotis informacija interneto privalomąjį egzempliorių administruojančioms institucijoms. Identifikavimo sferose vis labiau plintant vieningam tarptautiniam numeravimui, IFLA taip pat galėtų vykdyti numerių skyrejo funkciją ir taip priartėtų prie tokių tarptautinių organizacijų kaip ISO bei jos pagalbinės institucijos. IFLA darbu su „dalykinėmis tinklo sąsajomis“ indeksavimo srityje rezultatas turėtų būti rekomendacijos, kurios paieškos sistemų naudojimui suteiktų tikros papildomos vertės.

Dabar geriau žinomi su interneto dokumentų privalomuoju egzemplioriumi susiję poreikiai, techninės galimybės ir profesiniai reikalavimai. Nemažai bibliotekų jau susidūrė su tuo. Netrukus teks galvoti apie rekomendacijas, kad būtų užtikrintas pasaulinis duomenų apdorojimo nuoseklumas. Jau nuo pat pradžių kuriant bibliografinį aprašą šis vaidmuo, kaip ir UBC sampratos plėtojimas, teko IFLA.

Iš anglų kalbos vertė R. Racevičiūtė

¹ Tai taikoma tik bibliografijai, kurią rengia nacionalinė biblioteka arba oficiali organizacija, gaunanti privalomąjį egzempliorių.

² Usages et utilité des bibliographies nationales : quelles perspectives?. IFLA journal, vol. 28 (2002), n° 1 (<http://www.ifla.org/IV/ifla67/papers/114-119f.pdf>).

³ 2003 m. pabaigoje Prancūzijos Generalinėje Asamblėjoje bus balsuojama už naująjį privalomojo egzemplioriaus įstatymą; vėliau bus išleistas dekretas dėl jo taikymo. Jau žinoma, kad bus susitarta gana ilgam (apie 36 mėnesiams) atidėti įstatymo įgyvendinimą, kad įvairios suinteresuotos institucijos galėtų tam pasiręsti, įvertinusios savo žmogiškuosius ir finansinius išteklius.

⁴ Tokia formulė įtraukta į būsimąjį Prancūzijos įstatymą dėl privalomojo egzemplioriaus.

⁵ Kad būtų patogiau, šiame tekste vartosime bendriausią terminą „internet svetainė“, nors visiškai suprantama, kad realybėje internetas yra kur kas sudėtingesnis.

⁶ Pirmasis svarbus einamosios valstybinės bibliografijos pokytis, kuris gali netrukus įvykti, yra nepriklausomumas nuo jos renkamų dokumentų „virtualumo“: jai bus pasirinktas modeliavimas, kuris visada sulauks ženklios bibliotekinių paramos. FRBR požiūriu identifiuojamas objektas ir išraiška puikiai dera su intelektiniu požiūriu identifiuojama nacionaline laida, tuo tarpu apraška siejama su įvairių laikmenų rinkimu. Retrospektyvioji nacionalinė bibliografija, kuri fiksuoja mišrius visų rūšių dokumentus, galėtų pakeisti savo ergonomiką pagal FRBR ir taip natūraliai apimti visą katalogą. Ar einamojoje bibliografijoje bus taikomas FRBR tipo modeliavimas, pirmiausia priklausys nuo katalogavimo normų pokyčių (darbo seminaruose tarptautinių katalogavimo taisyklių klausimais rezultatai reikiami laiku mums pasakys daugiau; todėl ir pabandžiau įtraukti šį galimą pokytį į bendrą mintį).

⁷ ISBD (CR): International standard bibliographic description for serials and other continuing resources. Revised from the ISBD (S) ... München, 2002.